

הלכות תשעה באב סימן תקנא

לעיל להקטופף בעליו, או ימיני הדם ומיני אהלים. וְיָאָם הִיָּה כְתוּבָה (ח) (יג) נוטָה לִפְלֵ, אָרְעֵל-פִּי שְׁהוּא שֶׁל שְׁמִתָּה מִתּוֹר לִבְנוֹת (יד) (וּלְצַרְךָ (ט) [ט] מְצוּהָ הַכֹּל שְׁרִי) (וּרְיָן סִפְקֵי הַתְּעוּבוֹת). (טו) וְיָאָזֵן נוֹשְׂאִים (י) נְשִׂים וְאֵין עוֹשִׂין סְעוּדַת אַרוּסִין, (טו) אָבֵל לְאָרֶס בְּלֹא סְעוּדָה מִתּוֹר, וְאִפְלוּ בַתְּשַׁעָה בָּאָב עֲצָמוּ 'מִתּוֹר (י"א) [י"א] לְאָרֶס, (י"ב) שְׁלֹא יִקְדְּמוּ אַחֵר: הִגִּה (י"ח) וְנוֹהֲגִין לְהַחֲמִיר (י"ט) שְׂאִין נוֹשְׂאִים מִיָּו בַתְּמַח וְאֵילָף עַד אַחֵר תְּשַׁעָה בָּאָב (מִתְהַגִּים): ג' יִשְׁבְּרַע שְׁחֵל בּוֹ תְּשַׁעָה בָּאָב (כ) אֶסְרוּרִים (י"ג) וְיֵטֵן לְסִפּוֹר (י"ג) וּלְכַבֵּס, אִפְלוּ אֵינוֹ רוֹצֵה לְלַבְּשׁוֹ עֵתָה אֲלֵא לְהַנְיִהוּ לְאַחֵר תְּשַׁעָה בָּאָב, לְנֹאֲפְלוּ אֵין לוֹ אֲלֵא חֲלוּקֵי אַחֵר אֶסוּר, וְכֵן הַמְּכַבְּסִים מִקְדָּם, בֵּין לְלַבֵּשׁ בֵּין לְהַצִּיעַ בְּהֵם הַמְּשָׁחָה, וְאִפְלוּ מִטְּפָחוֹת הַבָּדִים וְהַשְּׁלֵטוֹן, אֶסוּר. (כ"ב) וְיִכְבְּסוּ שְׁלֵנוּ מִתּוֹר, אָבֵל גְּהוּץ (פְּרוּשׁ), מַעֲבִירִין עַל הַבְּגָדִים אֲבָן חֶלֶק לְהַמְלִיקוֹ, עוֹר) שְׁלֵנוּ אֶסוּר. (כ"ג) *וּכְלֵי-פֶשֶׁתָן אֵין בְּהֵם (כ"ד) מִשּׁוֹם גְּהוּץ וְתַרְיָ הֵם כְּכַבּוּס שְׁלֵנוּ וּמִתּוֹר.

ז שם בראשית ה סור
קטב תירושלמי
כתובת ר' יודן וראש
שם בתענית ט שם
פירמית ל סור קטב
רמנו נסים מתירושלמי
כ לשנה פערית כ"ו
האוקיימא ר' יודן שש
שם וקתה ל ר' יודן
קטב תורת האדם
הש"ר פוקקים מה
דוב ששת תבילת
קצו ר' יודן כ"ב
מ בריקא שם
וקפידו רש"י

שערי תשובה

בסודרים, וכ"כ ב"ר ונח"ב, ע"ש: [ט] מצוה. עב"ט. ועין בשו"ת שבתות וצ"ק שחשיג טה על ש"ת הנוף ב"י לענין לישא אחר ל"ג בעמר, וכתב לחלק בין זה לאבילות, ע"ש ופעם א' חקל חכם א' בענין נשואין תוך ימי הספירה ולא עלה זונגם פה, לכן נ"ל דשומר נפשו יחמך מנשואין בימים האלו אף שיהיה תרבה צדדים להקל, פי תמידא ספקא אסותא, עכ"ל: [י"א] ל' ארס. עין בה"ט. ועין ביראפירוס מ"ש על דברי ה"ר ס"ק, ועין בשביתת צ"ק ח"ג שכתב ג"כ פדברי ה"ר ב"ר, ע"ש: [י"ב] לספור. עב"ט. ועין בשו"ת איתן הארזתי סימן מח ומט פ' ענין זה שכתב שם ספר"ש מלצ"קין לאסור בימי הספירה וכ"כ המצרים, וכן בשם הגאון מהר"א אשכנזי נ"ל שכתב ב' ארס במוקדמי נהגין לא בספירה ולא ביום הספירה, והתקל לא נגם וקנין ולא ראייתו במוקדמי נהגין לא בספירה ולא ביום הספירה, והתקל לא הפסיד, דכ"ן שהאחרונים שבומנו לא הוכירו האסור מוקדמי היו מתירין ג"כ, ע"ש. ועין ביראפירוס שכתבתי בשם הא"ר בזה, ועין בהג"ה הרבקה שכתב לסי' במסוק, דלא משכחנא, דהא באבל מתר אפילו תוך שבועה, ועין בשו"ת הגם שם וקרא לאשה ספר אב"ל לא לאיש, ומ"מ נראה דקאן קיל טפי ואין אסור במסוק, וכן עמ"ד וכו'.

באר היטב

הקנד סס"ב משמע דמקטעין בכל משאוימסן, ע"ש. קטב הכ"י בשם הר"ן דכל בגין שא"צ לו רק להקנות בעלמא אסור. אם קצץ עם הא"י בקבלנות לצ"ר ביתו, מתר לצ"ר, ואם יכול לפסוק בדבר מועט שצ"ח צד אחר ח"ב הע"ב, מהרי"ל, ונ"ל דבהכ"נ מתר דתרי מצוה דרבים, מ"א: (ד) נוטָה. אפלו אם הוא פ' ענין שאין בו ספק אלא שיש לחש להפסד ממון ג"כ מתר לבנות, ואין אסור אלא בגין שהיא למתנותה, מ"א: (כ) מצוה. בגין שאין לו אשה ובנים מתר לבנות בית-המתנות, ר"ן. ומה שאין נוסחין לישא אשה קלל ה"ו משום דלא מספני מלתא, ב"י, ועין בתשובת שו"ת יעקב ח"ב סי' ל"ה. ולכן נהגו לעשות בגדים חדשים לצורך נשואין, אב"ל מי שקצם פ"ו אסור, ע"ש, מ"א: (י) נְשִׂים. אפלו בלא סעודה: (י"א) לְאָרֶס. ומה"ט מתר לעשות שדוקין, ומ"מ נ"ל דאסור לעשות סעודה ואפלו בלא קדוין ומהוללות, ונ"ל לסעודת בריית-מילה דלית בה שמחה כלל, משא"כ פאת; ונ"ל דאפלו בשבת אסור לעשות, דהא בגמרא תנן מ"ח עד התענית אסור וא"א דלית בהו שבת, מיהו מה שנוהגין לאב"ל מיני מרקחת בשעת

כתיבת התנאים לא מקרי סעודה. נ"ל דאסור לעשות קדוין ומהוללות מ"ו כחמתו ואילך, מ"א: (י"ב) לְכַבֵּס. ולעיל דמקב"ל שבת פשיטא דשרי נכ"ש לצורך טבילה, מ"א. וט"ז ס"ק יג א"ר בשבת

באור הלכה

אפלו אם יצא לטוח פתחי בטיח של טיט תהלה [מחצית-השקל בסימן תקס]: * וכ"ל-רפ"שמן אין בהם משום גרוץ. לשון השור לפי שאין חוששין לנהגין שהן קרובין לבשר, ותרמב"ן כתב הלשון 'מפני שאינו מתנהגין ואין זעה

משנה ברורה

תשעה באב, תבוא צליו ברכה. וביח"ה תפנסת (תת"ר), דתרי מצוה דרבים: (יג) נוטָה לִפְלֵ, וְאִפְלוּ (ח) אם הוא פ' ענין שאין בו משום ספקה ונגון ששומד הכחל בהצד, ואפשר לסגור התצד ולא יכנס אדם לשם אלא שיש לחש להפסד ממון, בגין שעל-אף שהוא בגין ש'ל שמחה, ש'הרי אינו עושה בשביל שמחה כי אין לו אשה ובנים ואין לו בית-המתנות, מתר לבנות בית-המתנות, ומה שאין נהגין לישא אשה קלל, ה"ו משום דלא מספני מלתא. וצ"ל לכן מתר לעשות בית-המתנות או לעשות בגדים חדשים לצורך נשואין שיהיה אחר תשעה באב²⁶, אב"ל מי שקצם פד"ה ורביה אסור פקל זה: (טו) וְאֵין נוֹשְׂאִין. ה"ו אפלו בלא סעודה, (יט) דבגושיאין בלבד איקא שמחה. (כ) ולהתזיר גרושיתו מן הנשואין אפשר דשרי: (טז) אָבֵל לְאָרֶס וכו'. דארוסין בלא סעודה ליכא שמחה בל-פ'ה²⁷, ובל-שפן דמתר (כ"א) להתקשר בכתיבת תנאים, ומפ'ל מקום סעודה אסור לעשות אף באפ"ן זה ואפלו בלא קדוין ומהוללות, (כ"ב) ואפלו בשבת אסור לעשות סעודה בשביל זה. מיהו, מה שנוהגין לאב"ל מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מקרי סעודה. ואסור לעשות קדוין ומהוללות²⁸ ומחוללות²⁹ מ"ו בתמזו ואילך³⁰ (כ"ג) אפלו בלא ארוסין: (יז) שְׁלֹא יִקְדְּמוּ אַחֵר. רוצה לומר, אף דארוסין (כ"ד) גם-כן יש שמחה קצת וה"ה לנו לאסור על-כ"ל פנים בתשעה באב, לזה אמר דמתר משמע שלא יקדמו אחר: (יח) וְנוֹהֲגִין לְהַחֲמִיר שְׂאִין נוֹשְׂאִין³¹ וכו'. ה"ו אפלו מי שלא קים פד"ה ורביה: (יט) שְׂאִין נוֹשְׂאִין וכו'. אב"ל בארוסין אין נוהגין להתמיר, (ט) ואפלו סעודה ארוסין מתר לעשות: ג' (כ) אֶסְרוּרִין לְסִפּוֹר³², ולענין נטילה צפרנים (כ) יש דעות בין האחרונים³³, אכן לצורך טבילה מצוה בודאי שרי³⁵; וכן לכבוד שבת, בגין שחל תשעה באב בשבת³⁶, שרי בערב שבת לטל הצפרנים [אחרונים]. ולענין קריאת הראש (כ"א) אין להתמיר³⁷ אפלו בשאר ימי השבוע: (כ"א) וּלְכַבֵּס³⁸ אִפְלוּ וכו'. דנראה פ'מ"ח דעתו מהאבלות³⁹: (כ"ב) וְיִכְבְּסוּ שְׁלֵנוּ. ה"ו של חוצה לארץ, מתר, לפי שאין הכבוס יפה ככבוס ארץ-ישראל, ועל-כן מתר לכבס ולהניח עד אחר תשעה באב, דאלו לכבס וללבוש, בכל מקום אסור [ב"ן]: (כ"ג) וּכְלֵי-פֶשֶׁתָן וכו'. ה"ו אב"ל לא בחדשים היוצאים מתחת המכבש: (כ"ד) מִשּׁוֹם גְּהוּץ. אפלו בארץ-ישראל, (ל) והוא הדין

שער הציצין

(ח) ט"ו. ובפרי-מגדים וביראפירוס מפקקים קצת על רצתו: (י"א) מן-אבתה ואלה רבה: (י"ב) זממות מ"ג: (כ) פרי-מגדים באש"ל אבתה: (כ"א) מנך אבתה: (כ"ב) שם: (כ"ג) אלה רבה: (כ"ד) ט"ו ושי"א: (כ"ה) דרך-המים. וישלח-ערוך אין רצה לדינו, ואולי ט"א פניה מקום: (כ"ו) אלה רבה ודבר המים, ועין שם סעודת שדוכין ה"ו מצוה⁴⁰ כמו סעודת ארוסין: (כ"ז) ה"ו סעודת קטן יג אוסר, והמנך אבתה כשע"ף זה מתיר: (כ"ח) עין בפרי-מגדים, ובאקט אין להתמיר פנה כלל, ואפלו באבלות נהגו האחרונים בזה להקל, וכל-שפן פאן: (כ"ט) בית-יוסף, עין שם: (ל) בית-יוסף:

הַלְבוּת הַשְּׁעָה בְּאֵב סִימָן תְּקַנָּא

ביאורים ומוספים המשך

לכאורה תלויה במחלוקת ראשונים אם התענית מתחילה בלילה ואומרים ענו בליל התענית, ולדעות שאין אומרים משום שהתענית מתחילה מהבוקר, גם דיני בין המצרים אין מתחילים אלא מהבוקר, ואף שאין לנו הכרעה במחלוקת הראשונים, מימ ביון שמה שאין נושאים מתחילת בין המצרים אין זה אלא מנהג בעלמא (ומשום אבלות דרבים ולא מסמנא מלתא), אפשר שגם הסוברים שדיני בין המצרים מתחילים מליל י"ז בתמוז יחד שלענן זה הוא רק מהזמן שניכר שמתאבלין שהוא מהבוקר שמתחילין להתענות, ועוד, שלגבי מנהג יש לילך אחר המיקל, ומחמת כן יש להתיר לצורך, והוסף, שבמקרה שי"ז בתמוז חל בשבת קודש ונדחה ליום ראשון, פשוט שיש לאסור להתחתן במוצאי שבת שהוא ליל התענית, משום שדיני בין המצרים חלו כבר בשבת לענין דברים מסויימים (ולענין חתונה בליל עשרה בטבת, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקנ"ט)). מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תעניות פי"ג ארחות הלכה הע' 1) שאף בשעת הדחק אין לישא אשה בליל י"ז בתמוז מיון שדיני בין המצרים מתחילים כבר בלילה, ובכללם איסור נישואין.

[שעה"צ ס"ק כו]

דסעודת שדו"ק סי' מצ"ה³².

32) וכן כתב במשנ"ב לעיל (סי' תמד ס"ק כד וסי' תטו ס"ק ב) שסעודה שעושים בשעת כתיבת התנאים נחשבת סעודת מצוה. אנצ"ב בשעה"צ לעיל (סי' תמד ס"ק יט) כתב שהחזו"ת יאיר (סי' ט) חולק על זה, ובמשנ"ב לעיל (סי' רמט ס"ק ט) סתם שהסעודה שעושים בשדוכין שלנו אינה סעודת מצוה.

[משנ"ב ס"ק כ]

אָסוּרין לְסַפֵּר³³, וְלַעֲנֵן נְטִילַת צְפָרְנִים לֹשׁ דְּעֵלַת בֵּין הָאֲחֵרֹתִים³⁴, אָבֵן לְצַרְףּ קְבִילַת מַצְנֵה בְּנֵדָאֵי אֶרְיִי³⁵ וְכוּ', כְּגוֹן שְׁחַל תְּשַׁעָּה בְּאֵב בְּשַׁבְתָּה³⁶ וְכוּ', וְלַעֲנֵן סְרִיקַת קְרָאֵשׁ אֵין לְהַתְּמִיר³⁷.

33) ואם המניעה מתספורת גורמת הפסד ממון, כגון מי ששוסק באיזה מסחר שאם לא יספר את זקנו יהיה לו הפסד ממון, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ד סי' קב) שמי"ז בתמוז עד שבע שחל בו שהאיסור הוא רק מצד המנהג [כמבואר ברמ"א להלן (סי'ד)] מותר לספר, שלא נהגו במקום הפסד. אבל בשבוע שחל בו שאסור מעיקר הדין [כמבואר בשו"ע כאן, ומקורו במשנה בתענית כו, ב], אין להקל אף במקום הפסד. אכן, מי שכשימנע מלספר לא יוכל לעבוד לפרנסתו ויהיה לו קשה למצוא ממני ללוות כסף לצרכיו וצרכי אנשי ביתו, כתב (שם ח"ה סי' כד אות ט) שמותר לו לספר אף בשבוע שחל בו, כיון שלגביו הרי זה כידבר האבד, ולא חמור איסור הספורת בשבוע שחל בו מאבל לאחר שלשה ימים, שפסק הרמ"א (יר"ד סי' שפ ס"ה) שמותר לעשות מלאכה כידבר האבד. דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה בין המצרים פי"ד סי' ז) שיש להתיר להסתפר בבין המצרים רק כשלפי ראות עיני המורה יש חשש הפסד גדול ואיבוד הפרנסה אם לא יספר את זקנו.

34) אך קודם שבע שחל בו תשעה באב, כתב הט"ז [שהביא בשעה"צ (סי' כו) שהוא הדעה האוסרת] שמותר, אף לפי מה שכתב הרמ"א להלן (סי'ד) שנהוגים איסור תספורת מי"ז בתמוז, וכן כתב הקדוש"ע המשך בעמוד הבא

רגשי הורה למחנות קיץ לבנות שמוותר לשיר אותם. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב עמ' שכ"ה) [דעתו נאמרה ביחס לשירה בגני ילדים] שאסור לשיר שירים המביאים לידי שמחה אבל סתם שירים שאין בהם שמחה, מותר [ולענין שירת מבוגרים, דעתו (שם) לגבי ימי ספירת העומר, שאף שלא מצינו בפוסקים שאסור לשיר שירים בימי ספירת העומר, מי"מ אם יושבים הבורת אנשים יחד ושירים שירים מסתבר שאסור]. והגר"ח קניבסקי (תורת המועדים שם) צידד שרק שירים מעניין החורבן, כגון ולירושלים עירך, מותר לשיר. מאידך, הקפ החיים (סי' מא) כתב שאין ללמד בימים אלו שירים ותשבחות אלא מענין האבלות דרבים השוברים את הלב, וטוב יותר שלא ללמוד כל עיקר עד שיעברו ימי בין המצרים. וכן דעת הגר"י קניבסקי (קרא עלי מועד פ"ב הערות הגר"ח קניבסקי אות ו) שהמנהג להחמיר שלא לשיר מלבד בשבתות (והלקט יוסף (עמ' 106) הביא שהתרומת הדשן לא אמר זמירות שבת כל שלוש שבתות, ומשמע שסבר שאסור לשיר אף בפה. אכן לקמן (סי' תקכ"ב סי' כג) הבאנו דעת הפוסקים שמוותר לשיר זמירות שבת].

ושמיעת קטעי חזנות, דעת הגרש"ז אויערבך (שם) שאין הרבר ברור לאיסור, אך מי"מ הורה למעשה להימנע אף מכך, כי כדאי הוא בית אלקינו להתאבל עליו אף בזה.

וכשעורכים סעודת מצוה וכגון ברית, סיום וכדו', דעת הגר"ש אלישיב (תורת המועדים שם אות ג) שמוותר לשיר בפה, אך גם בזה ימעטו מהרגילות. ודעתו, שאף בשמחה שעושים בשיבה לחתן שמתארס, אם רגילים בכך לכל התן, מותר לשיר בפה, אלא שמי"מ ימעטו מהרגילות, אכן, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה בין המצרים פי"ד רבר הלכה אות ו) שבשמחה שעושים לחתן אף שמוותר לשיר בפה, על כל פנים לא ישירו עם מחיאות כפיים כנהוג, כדי שלא יבואו לידי חקוד. ודעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים שם) שאף אין לשיר בשמחה זו.

ולענין ילדים, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ד סי' בא אות ד) שיש להחמיר בקטנים שהגיעו לחינוך שלא ישמעו כלי נגינה בימים אלו. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב עמ' שכ"ה) שאין לשיר לילדים בגני הילדים שירי שמחה, אך סתם שירים מותר.

ושמיעת שירים ומנגינות שלא לצורך שמחה אלא כדי להפיג הרגשות של פחד וברידות, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה שם) שמותר. ודעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים שם אות ו) לענין מי שהוא עצבני והשירים מרגיעים אותו, שישמע שירים של ניגונים המושרים על החורבן והגלות.

38) אכן לענין שלא ללבוש בנדים חדשים, שהחמיר הא"ר שיש לנהוג כן בכל שלוש השבועות משום שזו שמחה גדולה, כתב השעה"צ להלן (סי' מה) שאינו יודע טעמו, כיון שבגמי לא מוכר שממעטים בשמחה אלא משנכנס אב ולא קודם.

[משנ"ב ס"ק יח]

שְׁאֵין נוֹשְׂאִין³¹.

31) ולישא אשה בליל י"ז בתמוז, הורה הגר"מ פיינשטיין (שו"ת רבבות אפרים ח"א סי' שע"ה) שיתכבו בהזמנה שהתנומה תהיה לפני השקיעה, וכן יעשו. אך כשחל י"ז בתמוז ביום ראשון [שאו אי אפשר לישא קודם השקיעה מהמת השבת], כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"א סי' קס"ח) שלצורך יש להתיר, שביון שהלכה זו

הלכות תשעה באב סימן תקנא

ביאורים ומוספים המשך

38 ולנקות בגד ללא מים, דעת הגר"צ קרליץ (קרא עלי מועד פ"ד סי"א א) שאין זה נחשב כיבוס, ולכן מותר להבריח כובע או נעליים במברשת, וכן מותר לשפשף כתב במטלית רטובה באופן שלא יהיה בבגד טופח על מנת להטפוח [ולענין נעליים ראה דעות נוספות להלן]. אכן, כיבוס ביניקוי יבש, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' עט) ובשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ז תשובה א) שנחשב כמעשה כיבוס ואסור.

ולרחוץ כתם שיש בבגד, דעת הגר"ח קניבסקי (אגרות רבנו ח"ב עמ' קלב) שאסור [והסתפק אם שמע כן מהחזו"א או מאב"ח, וכן כתב בשו"ת אור לציון (שם) שאסור, מאידך, דעת הגר"ש איערבך (קובץ מבקשי תורה קובץ בו עמ' תל) שמותר לנקות כתם, וכן דעת הגר"ש אלישיב (הלכות ומנהגי בין המצרים עמ' מו) שמותר, כיון שניקוי הכתם אינו נחשב להתעסקות בכביסה המביאה להיסח הדעת מהאבילות, ודעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ג עמ' כו ס"א) שרק אם הכתם ניכר בבגד מותר לנקותו.

ולחנניס בגדים למכונת כביסה בערב ראש חודש כדי שייגמר כיבוסם בלילה, דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי שם הע' א) שאסור, אך הוסיף שאם יגמר כיבוסם בבין השמשות יש להקל, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סני"ט) שמותר.

ולענין ציהצוח הנעליים, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' פ) שלהבריקן אסור אף שאין זה דומה לכיבוס בגדים, אבל אם הוסרה שחרותו וחפץ רק להשתחין מחדש בלא הברקה, מותר. ולצורך שבת, לטהגים ללבוש במדי שבת, יש להתיר אף להבריקן, ונעלים שנתלכלכו, דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי שם עמ' כט סי' וסיק יד) שמותר לצחצחן, משום שאין זה כיבוס אלא הסרת לכלוך בלבד, והוסיף, שלצורך שבת ודאי שמותר, מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ג שם) כתב שמותר לצחצח נעליים [ומשמע שמותר בכל אופן אף להבריקן].

39 ולהלן (סי' מב) כתב שהטעם לאיסור כיבוס 'כדי למעט בשמחה ולהראות האבילות', וראה פמ"ג (א"א ס"ק יב).

(סי' קכב ס"ה), וכן מדויק מדברי המשנ"ב, שהרי כתב שהדיתר לגזוז ציפורניים לבבד שבת הוא כשחל תשעה באב בשבת, ואם האיסור הוא מראש חודש אב או הדיתר נוגע לכל שבת הוון].

ולנטולן בידיו, דעת הגר"ש אלישיב (תורת המועדים סי' כ) שמותר, וכשם שנפסק בשו"ע בהלכות אבילות (י"ד סי' ס"ז) שאף על פי שאבל אסור לטול ציפורניים, מ"מ יכול הוא לנטולן בידיו או בשיניו.

35 וגם מוהל שצריך לתקן ציפורניים לצורך מילה, כתבו הקצושי"ע (שם) והקפ החיים (סי' מט) שמותר, ומי שרוצה לטול ציפורניים מחמת שיש בהן לכלוך וחושש להציצה בנטילת ידיים, כתב המהר"ל דיסקין (ק"א סי' ה סי' טג) שמותר לגזוזן רק כשאינו יכול לנקותן, כגון שחושש בערב שבת שמא בשבת יתלכלכו ציפורניים באופן שיהיה הציצה לנטילת ידיים, ולא יהיה לו אפשרות לנקותן בדיתר [וכמו שהביא המג"א (סי' קטא סי' ד) בשם התשב"ץ שאסור לגרר הטיט שתחת ציפורניים בשבת].

36 ומשמע שלולא כבוד השבת [וכגון באמצע השבוע] היה אסור, וזה כדעת היש מי שאומר המובא בשו"ע להלן (סי'ד) שכשהל תשעה באב בשבת, יש לכל השבוע שלפניו דין שבוע שחל בו תשעה באב [ראה מה שהבאנו בהע' לעיל שאיסור גזירת הציפורניים הוא רק בשבוע שחל בו]. אמנם בשו"ע להלן (שם) טתם בתחילת הסעיף כרעה שבמקרה כזה אין כלל דין שבוע שחל בו.

37 וחפיפת פאה נכרית וסירוקה, דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי בין המצרים עמ' יד) שאסורה, שהרי זה בכלל כיבוס וגיהוץ שאסור בימים אלו [כמובא בשו"ע להלן סעיף זה], והוסיף (שם הע' ג), שסירוק גגיל בבית הרי הוא כסריקת שיער המותרת, וכן דעת הגר"ש אלישיב (רבבות אפרים ח"ו סי' רצא אות ג) שאין לחפוף פאה, מאידך, דעת הגר"ח פ"י שיינברג (שו"ת רבבות אפרים שם) שאין לפאה נכרית דין בגד, ולכן מותר לחפוף את הפאה הנכרית.

[משנ"ב ס"ק כא]

הלכות 388) וכו', ד"ק"א קמטיח דעתו מן אבילות³⁸⁸).

הלכות תשעה באב סימן תקנא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כה]

אָפּלע אַם געקען און פּקען קען שבווע זיין⁽⁴⁰⁾.

40) וזיינו שאטור ללבוש בגדי פשתן מכובסים בשבוע זה. ובגדי הפשתן, כתב בביתאיל (דיה וכלי פשתן) שהם כלי הפשתן הקרובים לבעה. ומכאן שאין להחליף בימים אלו אף את בגדי הויעה הצמודים לנוף לבגדים מכובסים, וכן מובאר לעיל (ס"ק ו). וכן הוכיח בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' מד) מדברי הרמ"א לעיל (ס"א) שהתיר להחליף את הכתנות שלבוש מפני הויעה רק לכבוד שבת, ומשמע שבשאר הימים אין להחליף. וכן כתב הכף החיים (ס"ק צא) ובשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ז תשובה א).

כשפושט את בגדיו כשהולך לישון יכול ללבוש למחרת בגדים אחרים (מכובסים), וכן כתב הרב פעלים (שם). ודעת הגרי"ג קרליץ (קרא עלי מועד שם הע' כו) שאין להקל בזה מכיון שבשבת התירו ללבוש מכובס רק לכבוד שבת, וכיון שאין בלבישת הבגדים הנוספים צורך שבת, ממילא אסור לו ללבושם כמו בכל תשעת הימים. מאידך, בספר ארחות רבינו (ח"ב עמ' קל) מובא שהגרי"ג קניבסקי נתן עיצה להחליף במשך שבת חוץ לבגדים וצרכים וכתנות מכובסים כמה שצריך למשך השבוע, וללבוש כל אחד מהם יקצת זמן בשבת, ואחר כך יהיה מותר ללבושם. וכן דעת הגרי"ש וזאנר (קובץ מבית לוי ח"ג עמ' מט) שאחר שלבושם כמה שעות בשבת יכול להחליף כדי שיהיה מותר ללבושם אחר כך.

[משנ"ב ס"ק כט]

יש להפיר לכבס מראש-הד"ש עד השבת⁽⁴¹⁾.

41) ואף מי שנתלכלכו כל בגדיו בויעה, דעת הגרי"ש וזאנר (קובץ מבית לוי עמ' ב' בין המצרים עמ' יד ס"ב) שדינו כמי שאין לו אלא חלק אחד שהתלכלך שמוותר לו לכבס עד שבת. וראה מה שהבאנו לעיל ס"ק כה בשם הגרי"ש וזאנר אור לציון במי שיש לו בגד אחד ונתלכלך הרבה עד שאינו יכול ללבושו.

ומי שיש לו חלק אחד לשבת ואחד לחול, והתלכלך החלק של חול, דעת הגרי"ה קניבסקי (תורת המועדים ס"א אות א) שעדיף שילבש את בגד השבת ולא יכבס את בגד החול.

ומי שנוסע מביתו לזמן מה, דעת הגרי"ש אויערברך והגרי"ש אלישיב (נטעי נבריא פליה הע' מו) שחייב לקחת עמו די בגדים כדי שלא יצרך לכבס במקום שנוסע, שלא מצאנו שהתירו כיבוס משום טירחה.

וראה מה שהבאנו לעיל (סי' תקלד ס"ק ז) בשם השר"ת אגרות משה שהקל בחול המועד, והוא הדין כאן.

[משנ"ב ס"ק לא]

דלצורך מצוה לא נקדר⁽⁴²⁾.

42) ולענין לבישת בגדים מכובסים לצורך פנישת שידוכים, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק מד).

[משנ"ב ס"ק לג]

אָפּלע אַם געקען קען שבווע זיין⁽⁴³⁾.

43) ולענין בגדי שינה [פיג'מה] מכובסים בשבת חוץ, דעת הגרי"ג קרליץ (קרא עלי מועד פ"ד הע' כא) שדינם כמו סדינים, ולכן אין להחליפם בשבת חוץ. מאידך, דעת הגרי"ה קניבסקי (שם) שלמי שדרבו להחליף כל שבת מותר.

ומי שבא להתארח בימים אלו בבית מלך ובחדרו פרוסים סדינים נקיים ומכובסים, או שבא להתארח בבית חבירו וקצה העתו לישון על סדינים שכבר השתמשו בהם בני הבית, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' מד) שמוותר לו לישון על הסדינים החדשים, רק שלכתחילה יניחם על גבי הקרקע לשעה אחת. שלגבי שימוש במצעים מושמשים על ידי אנשים זרים כל אחד נחשב איסטניס, וממילא אין זה גרוע ממה שפסק השו"ע (יו"ד סי' שפא ס"ג) שאף על פי שאבל אסור ברחיצה מימ אם הוא איסטניס יכול לרחוץ אפילו כל גופו. וכשמתארח בבית מלך כמה ימים יודיע לבעל המלון שלא יחליפו לו את המצעים בזמן שהייתו במלון כפי הרגילות להחליפם בבתי המלון כל כמה ימים. ובדיעבד אם החליפו מותר לו להשתמש בהם. ובמקום שדרים רבים ביחד ויש צורך להחליף את המצעים מטעמי בריאות [כגון פנימיה של ילדים או בית הוליים], כתב השלמת היים (סי' רכ-רכא) שמוותר להחליף,

והעיצה להתיר להחליף את בגדי הויעה בתשעת הימים, דעת הגרי"ג קרליץ (קרא עלי מועד פ"ד הע' ט) שיניח תחילה את המכובסים על גבי הרצפה שלא יהיו נקיים כל כך ואחר כך ילבשם. אבל דעת הגרי"ה קניבסקי (שם הערות הגרי"ה קניבסקי אות כ) שקשה להקל בזה אלא אם כן יתקטנו ויתלכלכו בריצפה. ובשו"ת אור לציון (שם) כתב שלא מועיל ללכלך בגד מכובס על ידי שפשוף ברצפה וכדו' כדי שייחשב אינו מכובס.

אכן, מי שמויע הרבה הרבה להחליף בכל כמה ימים את בגדי הויעה, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' ריו ר"ב) שכיון שאינו עושה כן לשם תענוג אלא מחמת שקשה לו לבישת אותם בגדים, מותר לו להחליפם וכן ראה דעת הגרי"ה פיינשטיין (שו"ת רבבות אפרים ח"ג סי' שמו) שכיון שאי החלפת בגדי הויעה מזיקים לעור הגוף, יש להתיר ללבושם גם מכובסים, וכן ראה דעת הגרי"ש וזאנר (קובץ מבית לוי ח"ג עמ' כו הע' ב).

ומי שבגדיו נתלכלכו הרבה, או שיוצא מביתו רח לא טוב, כתב בשו"ת אור לציון (שם) שמוותר לו להחליף את בגדיו, או לכבסם אם אין לו בגדים להחליפה, שגורא שדינו בזה כמו מי שהתלכלך בטיט ובצואה שמוותר לרחוץ אף בתשעה באב כמובאר בשו"ע לקמן (סי' תקנד ס"ט). וגדול כבוד הבריות וההוסף, שכל שכן גרביים שאם הגיעו למצב שכבר אי אפשר ללבושן שרשאי להחליף. וכן מי שאין לו אלא זוג אחד ואי אפשר לו לילך ללא גרביים וכבר לא יכול ללבושן, שרשאי לכבסן.

ובגדים מכובסים שלבשו קודם תשעת הימים מעט זמן, כתב הרמ"א (יו"ד סי' שפט ס"א) לענין אבל שאסור בבגדים מכובסים, שאם לבש אדם אחר את הבגד שעה אחת, שוב מותר האבל ללבושם, וכתב הש"ך שם (ס"ק ד) שאין הכוונה שצריך האחר ללבושם שעה זמנית אלא מספיק שילבשם זמן מזה. וכן הביא הכף החיים (ס"ק צא) לענין שבוע שחל בו תשעה באב, שאם לבש את המכובסים שעה אחת קודם שבוע זה, שוב אינם נחשבים מכובסים, ובשו"ת רב פעלים (ח"ד או"ח סי' כט) כתב שיש ללבושם קודם שבוע שחל בו שתיים או שלש שעות. דעת הגרי"ש אלישיב (קרא עלי מועד פ"ד הע' ז) שצריך שיהיה מורגש שהם קצת משומשים, ובדרך כלל מספיק לזה חצי שעה. ודעת הגרי"ג גשטטר (שו"ת רבבות אפרים שם) שבבגדים לבנים מספיק ללבושם רגע אחד. [וראה ברמ"א (שם) שכתב היתרו רק לגבי אבלות שלושים שהאיסור הוא ממנהג, אבל באבלות שבעה שהאיסור מניקד הדין אין היתר של לבישת קודם השבעה, ויש לעיין הדמיון לענין שבוע שחל בו שהוא איסור מניקד הדין].

וללבוש כמה בגדים ביחד, דעת הגרי"ה קניבסקי (קרא עלי מועד שם הערות הגרי"ה קניבסקי אות יט) שאם מתקמט קצת יש להקל.

ולענין האם יכול ללבוש כמה בגדים מסובסים בשבת חוץ כדי שיוכל ללבושם אחר כך בימות השבוע, כתב הכף החיים (שם) שאסור לעשות כן מהמת איסור הכנה משבת לחול [אלא שמימי

